

NIVIARSIAQ I UMANAK 1919-1920 . VI DAGBOGSBLADE

Tekst og foto af *Bodil Friis*

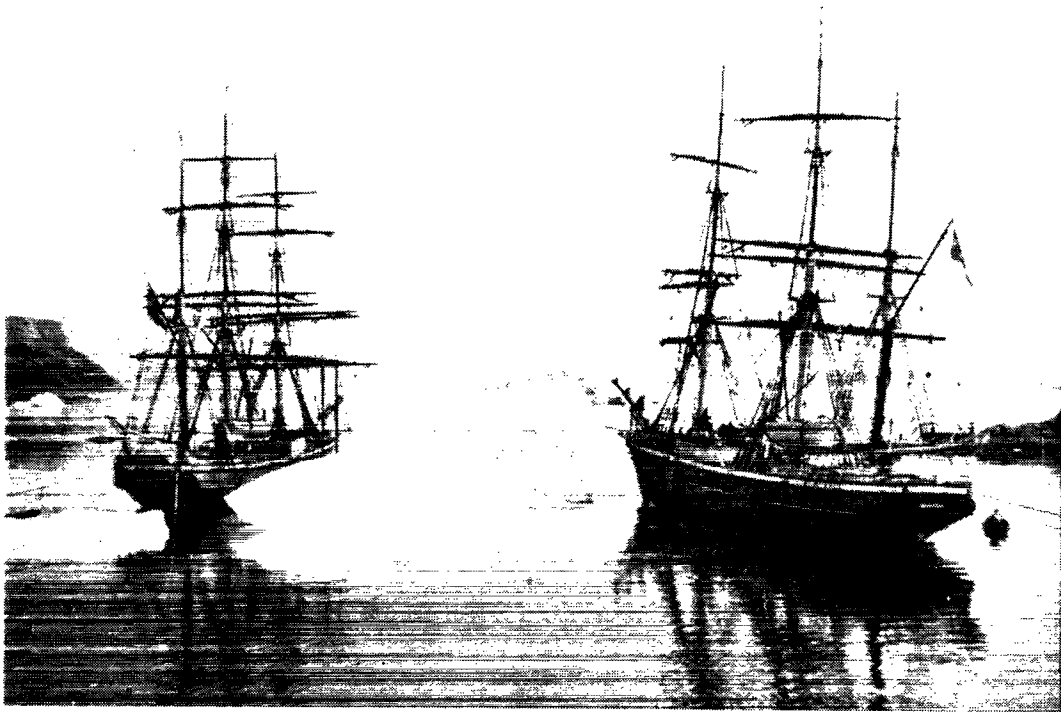
Det var sandelig ikke let at føre et sejlskib i Grønland, vejr og vind var ikke til at spøge med. Der var nu igen så meget is, at det ikke var muligt for „Nordlyset“ at komme afsted. Endnu d. 10. august lå det på havnen, da det blev meldt, at „Ceres“ var på vej ind til Umanak. I det stille vejr og med den megen is, var der kun en ting at gøre: at få „Nordlyset“ bugseret ud af havnen af „Hvalen“, ved hjælp af dennes motor. Bagefter fik de så halet „Ceres“ ind på havnen. Hvor man dog måtte beundre de stoute kaptajner, som på trods af de usandsynlige vanskeligheder med vind og is og tåge, kunne føre deres barkskibe frem. Selv idag med moderne skibe, radar, telegraf og andre nymodens hjælpemidler er det jo ikke nogen spøg at sejle på Grønland.

Så havde vi altså atter skib på havnen, og minsandten om vi ikke et par dage efter fik endnu et. Pludselig arriverede „Thorvaldsen“, og det lykkedes at få det ind på plads i havnen ved siden af „Ceres“. Det var et ualmindelig flot syn at se de to smukke skibe ligge derude. Grønlænderpigerne jublede, for nu var der jo matroser til dem allesammen. Vi andre fik sandelig også nogle hyggelige dage og aftner ombord på skibene, hvor både kaptajn Sørensen på „Ceres“ og kaptajn Hansen på „Thorvaldsen“ var værter ved nogle gode middage med vin og likør og festlighed.

Desværre havde vi meget dårligt vejr med megen regn i det meste af august måned, og der faldt endda sne på Umanakfjeldet, så fornøjelserne måtte foregå indendørs.

Først den 20. august sejlede „Ceres“ på sin lange vej hjemad. Da var det blevet frostvejr, og nu var det også blevet så mørkt om natten, at vi kunne se enkelte stjerner efter den lange lyse sommertid.

Den 24. forsvandt så også „Thorvaldsen“, så nu var der atter fred til at tænke på vor forestående hjemrejse. Der var jo meget der skulle pakkes og meget som skulle ordnes, så de nye embedsmænd kunne flytte ind i husene. Men freden varede ikke længe. Nogle dage efter kom „Louise“, et lille motorskib fra Danmark, med styrmand Nielsen som fører og Lauge Koch, som var på vej ud på en ekspedition.

»Ceres« og »Thorvaldsen« på havnen i Umanak august 1920.

De var dog så få, at det ikke kunne forårsage megen uro. En tidlig morgen hørte vi „Louise“ tude farvel, idet de forsvandt nordpå.

I disse første septemberdage var det lige et år siden, jeg var kommet til Umanak. Det gik mere og mere op for mig, nu da afskeden stod for døren, hvor meget jeg var kommet til at holde af dette sted – og ikke mindst af menneskene, og hvor svært det ville være for mig at sige farvel til det altsammen, uden noget håb om nogensinde at se det igen. Jeg nød hver eneste dag mens vi ventede på „Hans Egede“, som skulle sejle os hjem.

Endnu fik vi nogle aldeles pragtfulde stjerneklare aftner, og når det var stille vejr, oplevede vi at se nordlys spejle sig i vandet.

Vi var nu faktisk parate til at rejse, og som sædvanligt gik vi og ventede mere og mere utålmodigt på skibet.

Først d. 18. september blev vi vækket om morgenen af råbet „Umiarsuit“. Der var kommet besked fra kulbrudet, at skibet lå derude, og nu var det altså endelig

*Barkskibet »Ceres«,
kaptajn Sørensen og kolonibestyrer Mathiesen,
20. august 1920.*

på vej ind til os. Den lange ventetid blev behageligt afbrudt af en kajakmand, som kom ind med en hvidfisk, og vi fik os noget matak at tygge på.

Om eftermiddagen gik hr. Mathiesen og jeg op til flagstangen, og derfra kunne vi se, at „Hans Egede“ var ved at sejle fra kulbrudet, så vi skyndte os hjem og gjorde os fine, for at være rede til at modtage gæsterne.

Det var jo spændende at få et passagerskib på havnen, og vi var da også straks ude ombord for at hilse på. Der var ret mange passagerer, nogle kendte vi allerede. Binzer-familien fra Ritenbenk, provst Frederik Balle, provst Storchs, den nye assistent Roose, lektor Sofie Petersen m. fl. Desværre lå kaptajn Skovbye meget syg ombord, så 1. styrmand Hansen, som førte skibet i fjor, havde måttet overtage ansvaret igen.

Næste dag, søndag, holdt pastor Sørensen en dansk gudstjeneste, og senere holdt provst Balle gudstjeneste på grønlandsk.

Kort efter kom „Hvalen“ hjem fra togt ret langt nordpå, og der blev stor opstandelse, for Bussemanden havde minsandten skudt en isbjørn ved Tassiusaq med en haglbøsse! Det var helt utroligt, men åbenbart sandt. Han havde det mægtige skind med hjem.

Thorsen havde fået en ny gramfon med skibet, så den måtte jo prøves; vi beundrede den mens vi var ovre hos ham og få en todny til musikken.

Så begyndte afskedsvisitterne. De tre søskende, fru Mathiesen, fru Binzer og provst Balle måtte svælge mange kopper kaffe i løbet af de 2–3 dage som fulgte. Det var meget svært at tage afsked med alle de søde mennesker, men hvor var det hyggeligt at få lov til at følge med rundt, og alle parter satte bestemt stor pris på disse besøg. Der var jo noget særligt over denne svundne tid. Jeg tror at forholdene i dag slet ikke kan sammenlignes med denne gode „patriarkalske“ tilværelse, hvor de ledende i kolonien var folk som havde tilbragt næsten hele deres liv i Grønland, og som talte landets sprog og forstod befolkningen helt og fuldt. Jeg gad vide, om ikke mange af de gamle grønlændere vil være enige med mig i dette.

Ja, så kom afskedens dag. Det var d. 22. september. Ved middagstid gik vi ombord og sejlede fra det dejlige Umanak. Foruden Mathiesens var der dr. Bertelsens og Bussemanden, plus „vore slægtninge“, Binzers og Balles, så vi var som en stor familie. Vejret var ret hårdt til at begynde med, så vi undgik ikke lidt søsyge de første dage. Men allerede næste dag kom vi i læ for en tid i Egedesminde. Der traf vi en „fragtet“ damper, „Johanne“, og vi fik post, som var kommet med marinens skib „Fylla“, som lige havde forladt Egedesminde samme morgen. Vi gik selvfølgelig i land og besøgte kolonibestyrer Fenckers og den nye og nygifte dr. Schierbeck. Der blev inviteret til middag ombord, men senere gik vi ind og besøgte den berømte smed Peter Siegstad, hvis datter Mete havde været vores storartede kivfak i Umanak, og hvis søn Titus, som var ansat ved kulbrudet, havde kørt mig nogle dejlige slædeture. Og så blev der dans udenfor på silamutten i måneskin. Det var blevet koldt, og næste morgen lå der sne på dækket. Vi gik endnu en tur i land og fik sælkød og kaffe hos Ville Brandt. Så ankom det lille skib „Søkongen“, med sin legendariske kaptajn „Hvalros-Petersen“, som sørgede for besejlingen af det fjerne „Thule“, og med ham var Knud Rasmussen – et nyt medlem af „vores“ familie, og kaptajn Godtfred Hansen. Begge to kom med os på „Hans Egede“. 25. september sejlede vi så derfra. Næste dag var det Christian d. Tiendes 50 års fødselsdag, men på grund af kaptajn Skovbyes alvorlige sygdom blev der ikke nogen festligheder ombord, og samme aften døde kaptajnen. Det var en mærkelig og sørgelig tildragelse for os alle. Han var en kendt og afholdt grønlandsfarer.

Næste dag traf vi „Fylla“ i åben sø udenfor Godthåb, og den sendte en chalup over til os igennem de høje bølger og tog Godtfred Hansen med sig. Kl. 12 nåede vi ind til Godthåb.

En gammel bekendt af mig og min familie, lektor Aage Nissen og hans kone Astrid, var kommet til seminariet den sommer, og jeg blev inviteret til at bo hos dem de dage vi var der. Det var jo mægtig hyggeligt for mig, også fordi de for ret nyligt havde været i forbindelse med min familie hjemme og havde hilsner med til mig. Ellers måtte vi jo rundt på de obligate – men hyggelige – besøg hos Bugges,

*På hjemrejsen med »Hans Egede«.
Provst Storch med familie og kateket Olsen.
Oktober 1920.*

Lars Møller, dr. Barchalia og pastor Mortensens. Den 29. deltog vi i kaptajn Skovbyes meget smukke og højtidelige begravelse fra kirken i Godthåb. —

Samme eftermiddag sejlede vi så for sidste gang fra det skønne land som gav os en særlig smuk oplevelse til afsked, da månen stod op bagved fjeldene og tegnede deres skønne konturer for os.

Efter et par dages forløb rundede vi Kap Farvel. Vi slingrede godt, og jeg var lidt søsyg, men dog ikke værre, end at jeg samme aften satte en stor portion øllebrød til livs.

Jeg delte denne gang kahyt med lektor Sophie Petersen, som mange ældre kender som „Danmarks Fie“. Hun må have været en dejlig geografilærerinde, for hun rejste hver sommer i masser af år til fjerntliggende lande, og kunne så fortælle eleverne om sine oplevelser i alle disse lande. Det var første gang hun var i Grønland. Hun spurgte Knud Rasmussen om hun måtte komme med på hans næste ekspedition, men han svarede bestemt nej. Kvindfolk skulle han ikke have med. Forøvrigt var det jo en ekstra oplevelse at have Knud Rasmussen med på turen. Han havde en rensdyrkølle hængende oppe i „kødhuset“ på dækket, den skulle han have med hjem til sin kone. Hvormeget af den der kom så langt, ved jeg ikke, for ofte inviterede han „de nærmeste“ med, og så skar han en luns til hver af os, som vi så stak en ende af ind i munden, og på eskimoisk vis skar vi en bid af med en kniv lige nedenfor næsen. Han påstod, at det var så godt imod søsyge! Vi dannede også en „smugkro“. To tømrere som havde bygget den nye skole i Umanak, og Bussemanden boede sammen i en lille kahyt forude; hver eftermiddag havde Bussemanden fået lov af kokken til at lave

Fra hjemrejsen med »Hans Egede« i oktober 1920. På billedet ses bl. a. bagest forfatterinden, Knud Rasmussen, dr. Alfred Bertelsen og kolonibestyrer Otto Mathiesen. I forreste række ses lektor Sofie Petersen og familien Binzcr og i midten maskinmester Olsen. Yderst til højre ses provst Mathias Storch og frue.

kaffe i kabyssen til den „udvalgte skare“, og så listede vi os over til den lille kahyt, hvor vi sad i køjer og på dørk og drak kaffe. Da vi ingen fløde havde, brugte en del af familien rensdyrstalg til at putte i kaffen i stedet for. Der blev fortalt historier og sunget i det snævre lokale. Et par gange var jeg inde hos Knud Rasmussen i hans kahyt, for at hjælpe ham lidt med at ordne sider i hans nye samling af sagn fra eski-moerne. Den 8. oktober havde „Hans Egede“ været hjemmefra i 50 dage, så der blev givet portvin i „smugkroen“.

Nu mærkede vi, at vi nærmede os Europa, vi mødte flere trawlere og en fuldrigger, og vi fik besøg ombord af en krage, en drossel, en høg og bogfinker og flere andre fugle. Vandet var helt stille ind under Skotland, og vi sejlede i morild. Søndag d. 10. oktober var det helt vidunderligt vejr. Vi gik syd om Kap Lindesnæs, og Nord-søen var spejlblank. Vi sad i sommertøj helt fremme på „bakken“ og sludrede og nød livet.

Men så rullede tågen frem, lige før mørkets frembrud. Nu var det lige det tidspunkt, hvor kaptajnen skulle pejle Hirtsholm og Hanstholms fyr, for at få retningen nord om Skagen; men tågen skjulte dem, og da sirenerne ikke lod sig høre, sagde kaptajnen, at fyrmestrene nok var gået til konfirmationsmiddag! Radar havde vi jo ikke, og resultatet udeblev heller ikke. Kl. 21 mærkede vi et stød i skibet, og det viste sig, at vi var gået lige ind i sandrevet udenfor Skagen. Der lå vi, – og så nær ved at nå hjem. Vi måtte så ligge og tude S. O. S. signal hele natten, og vi hørte flere andre skibe i nærheden som lå og tudede advarselssignal. Det virkede ret uhyggeligt; Søster kom kravlende ind i køjen til mig, for ikke at ligge alene.

Kl. 6 morgen kom Svitzers „Viking“ fra Frederikshavn for at trække os af grunden. Ca. 40 „redningsfolk“ fra Skagen kom ombord, med madpakker hængende i en snor på vesteknappen. Da der ikke blev brug for dem, gik de rundt og kiggede på skibet og på det store isbjørneskind, Bussemanden havde hængende til tørre over en bom.

Knud Rasmussen blev roet ind til Skagen, hvorfra han telegraferede til vore respektive familier, at vi nok ville ankomme næste dag.

Kl. 12 middag satte „Viking“ fuld kraft på og trak til, og vups – var vi af grunden. Da skibet var bygget af stål, og vi kun var løbet på sand, fik vi lov at sejle videre uden særlig undersøgelse.

Hele vejen hjem havde vi desværre tåge, og vi havde glædet os så meget til at se „Kronborg om styrbord“; men vi så intet, førend vi sejlede ind ved Langelinie og i Trangraven. Men *der* så vi sandelig også alt hvad vi kunne ønske os. For kajen var fyldt af familie og venner, som ventede os, og sikken en modtagelse! De fleste af vore medrejsende havde ikke været hjemme i årevis, jeg selv havde „kun“ været borte i godt 14 dejlige måneder.

I 1971 havde jeg den store glæde at gense Umanak, og traf endog flere gamle venner fra 1920.